

Omgevingsvergunning

Zaaknummer 52031

1. Inleiding

Op 6 juli 2021 hebben wij uw aanvraag om een omgevingsvergunning ontvangen voor het restaureren van het gevelmetselwerk van de toren van de Laurentiuskerk op het perceel Kerkstraat 32A in Rijnsburg bestaande uit het volgende onderdeel:

- Rijksmonumenten (art. 2.1 lid 1f) van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

2. Procedureel

2.1 Bevoegd gezag

Gelet op de projectomschrijving en op artikel 2.4 van de Wabo zijn wij in dit geval het bevoegde gezag om op de aanvraag te beslissen.

2.2 Ontvankelijkheid

Wij hebben de aanvraag getoetst aan de indieningsvereisten van de Regeling omgevingsrecht (Mor). Daarbij bleek dat de verstrekte gegevens en bescheiden onvoldoende waren om de aanvraag in behandeling te nemen. De aanvrager is daarop bij brief van 19 juli 2021 in de gelegenheid gesteld om aanvullende gegevens aan te leveren. Deze zijn op 16 augustus 2021 ontvangen. Hierdoor is de beslistermijn met 28 dagen opgeschort. De aanvraag en de latere aanvulling bevatten voldoende informatie voor een goede beoordeling van de gevolgen van de activiteit op de fysieke leefomgeving. De aanvraag is daarom ontvankelijk.

2.3 Voorbereidingsprocedure

Wij hebben dit besluit voorbereid overeenkomstig de reguliere voorbereidingsprocedure als bedoeld in paragraaf 3.2 van de Wabo.

3 Besluit

Gelet op artikel 2.1 van de Wabo besluiten wij de omgevingsvergunning te verlenen voor de volgende activiteit:

- Rijksmonumenten (art. 2.1 lid 1f) van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

Wij verlenen de omgevingsvergunning overeenkomstig de bij dit besluit behorende en als zodanig gewaarmerkte stukken:

1. Aanvraagformulier omgevingsvergunning;
2. Notulen erfgoedcommissie;
3. Voegmortel;
4. Inventarisatie & plan van Aanpak;
5. Gevel I;
6. Gevel II;
7. Gevel Schip;
8. Verslag werkbezoek;
9. Inspectie;
10. Markeringen.

Overwegingen en voorschriften

In de bij dit besluit behorende en als zodanig gewaarmerkte bijlage I zijn de op de activiteit betrekking hebbende overwegingen opgenomen. In de bij dit besluit behorende en als zodanig gewaarmerkte bijlage II zijn de aan de omgevingsvergunning verbonden voorschriften opgenomen. Deze bijlagen maken deel uit van de omgevingsvergunning.

Eigen risico

Voor de goede orde wijzen wij u erop dat gebruik maken van de omgevingsvergunning voordat deze in rechte onaantastbaar is geworden voor eigen risico komt. Belanghebbenden kunnen immers binnen zes weken na de verzenddatum van dit besluit daartegen bezwaar maken. Vervolgens hebben zij na behandeling van hun bezwaarschrift nog de mogelijkheid om in beroep en daarna nog in hoger beroep te gaan.

Katwijk, 24 september 2021

Hoogachtend,
Namens burgemeester en wethouders van Katwijk,

Mr Drs C.M.C Vrolijk
Clustermanager VTH

Verweermogelijkheden

Het besluit treedt in werking met ingang van de dag na verzending.

Tegen dit besluit kan binnen zes weken na de verzenddatum bezwaar worden gemaakt bij het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Katwijk, postbus 589, 2220 AN Katwijk. Het bezwaarschrift dient te voldoen aan een aantal voorschriften: het dient te worden ondertekend en bevat ten minste de naam en adres van de indiener, een dagtekening, een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar zich richt en de gronden van het bezwaar. Een bezwaarschrift kan ook digitaal worden ingediend. Kijk hiervoor op www.katwijk.nl.

Het indienen van een bezwaarschrift schorst de werking van het besluit niet. Ingeval van onverwijlde spoed kan een verzoek om voorlopige voorziening worden ingediend bij de voorzieningenrechter van de sector bestuursrecht van de rechtbank Den Haag, postbus 20302, 2500 EH Den Haag. Een dergelijk verzoek dient vergezeld te gaan van een kopie van het bezwaarschrift.

Voor het indienen van een verzoek om voorlopige voorziening wordt een griffierecht geheven.

Digitaal indienen van een verzoek om voorlopige voorziening is ook mogelijk via <http://loket.rechtspraak.nl/bestuursrecht>. De indiener moet wel beschikken over een elektronische handtekening (DigiD).

BIJLAGE I

Het volgende onderdeel hoort bij en maakt deel uit van de omgevingsvergunning met zaaknummer 52031, voor het restaureren van het gevelmetselwerk van de Laurentiustoren op het perceel Kerkstraat 32A in Rijnsburg.

Het slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen dan wel herstellen, gebruiken of laten gebruiken van een gemeentelijk of provinciaal monument op een wijze waardoor het monument wordt ontsierd of in gevaar wordt gebracht**Toetsingsgronden**

Op grond van artikel 10, lid 2 van de Erfgoedverordening gemeente Katwijk (hierna: de Erfgoedverordening) gelezen in samenhang met artikel 2.18 van de Wabo, is het verboden zonder omgevingsvergunning een gemeentelijk monument als bedoeld in artikel 1, aanhef en onder a, sub 1, van die verordening af te breken, te verstoren, te verplaatsen of in enig opzicht te wijzigen dan wel te gebruiken of te laten gebruiken op een dusdanige wijze, dat het wordt ontsierd of in gevaar gebracht.

Op grond van artikel 1, aanhef en onder a van de Erfgoedverordening, wordt onder een gemeentelijk monument verstaan een overeenkomstig deze verordening als beschermd gemeentelijk monument aangewezen:

1. zaak, die van algemeen belang is wegens zijn schoonheid, betekenis voor de wetenschap of cultuurhistorische waarde;
2. terrein dat van algemeen belang is wegens een daar aanwezige zaak bedoeld onder 1;
3. terrein dat van algemeen belang is vanwege de vastgestelde archeologisch waarde.

Op grond van artikel 13 van de Erfgoedverordening kan de omgevingsvergunning slechts worden verleend indien het belang van de monumentenzorg zich daartegen niet verzet. Daarbij houdt het bevoegd gezag bij de beslissing rekening met het gebruik van het monument.

Overwegingen

Voor de gevraagde omgevingsvergunning is sprake van een gemeentelijk monument als bedoeld in artikel 1, onder a van de Erfgoedverordening. Op grond van artikel 7 van de Erfgoedverordening is Laurentiuskerk opgenomen en geregistreerd op de gemeentelijke monumentenlijst onder nummer 33009 & 33010.

Op grond van artikel 12, lid 1 van de Erfgoedverordening vragen wij advies aan de Erfgoedcommissie, alvorens op de aanvraag te beslissen. In dit verband is de aanvraag op 6 september 2021 voor advies voorgelegd aan de Erfgoedcommissie. Zij heeft zich bij deze advisering gebaseerd op het beleid van de gemeente zoals dat is vastgelegd in de Erfgoedverordening.

Motivering

De Erfgoedcommissie adviseert om geen goot toe te passen om zo weinig mogelijk afbreuk te doen aan het esthetische beeld van de toren. Wat de voegsamenstelling van de nieuwe voegspecie betreft is de Erfgoedcommissie akkoord met proefstuk 2, mits er minder cement wordt toegevoegd.

Conclusie

Conclusie: akkoord, mits

Gelet op de positieve beoordeling van de aangevraagde activiteit kan de omgevingsvergunning worden verleend, aangezien het belang van de monumentenzorg zich daartegen niet verzet.

Milieu hygiënische aspecten

Het plan is getoetst aan de onderwerpen bedrijven en milieuzonering, geluid, luchtkwaliteit, externe veiligheid, natuurbescherming en duurzaamheid. Gelet op de genoemde milieu hygiënische aspecten kan medewerking worden verleend aan het herstel van de gevel.

In bijlage II zijn de aan de omgevingsvergunning voor deze activiteit verbonden voorschriften opgenomen.

BIJLAGE II

Het slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen dan wel herstellen, gebruiken of laten gebruiken van een gemeentelijk of provinciaal monument op een wijze waardoor het monument wordt ontsierd of in gevaar wordt gebracht.

- zie bijlage Notulen Erfgoedcommissie

Formuliertersie
2020.01

Aanvraaggegevens

Algemeen

Aanvraagnummer	6203437
Aanvraagnaam	Gevelrenovatie Laurentiustoren Rijnsburg
Uw referentiecode	Laurentius2021
Ingediend op	06-07-2021
Soort procedure	Onbekend
Projectomschrijving	De gevelrenovatie betreft het vervangen / herstellen van het voegwerk van de toren. Het eindresultaat is een toren die voor de komende 20 jaar in een goede staat van onderhoud is.
Opmerking	-
Gefaseerd	Ja, fase 1
Gerelateerde aanvraag/melding:	6219377
Blokkerende onderdelen weglaten	Ja
Kosten openbaar maken	Nee
Bijlagen die later komen	Tekening hemelwaterafvoeren
Bijlagen n.v.t. of al bekend	Tekeningen gevels omdat aan het uiterlijk niets veranderd

Bevoegd gezag

Naam:	Gemeente Katwijk
Bezoekadres:	Koningin Julianalaan 3 2224 EW KATWIJK ZH
Postadres:	Postbus 589 2220 AN KATWIJK ZH
Telefoonnummer:	0714065000
Faxnummer:	0714065065
E-mailadres:	info@katwijk.nl
Website:	www.katwijk.nl
Contactpersoon:	Team vergunningen
Bereikbaar op:	Ma. t/m Vr. 09.00 - 17.00 uur

Overzicht bijgevoegde modulebladen

Aanvraaggegevens

Locatie van de werkzaamheden

Werkzaamheden en onderdelen

Monument onderhouden, restaureren, veranderen of slopen

- Handelingen met gevolgen voor beschermde monumenten
- Bouwen

Bijlagen

Locatie

1 Adres

Postcode	2231CZ
Huisnummer	32
Huisletter	A
Huisnummertoevoeging	-
Straatnaam	Kerkstraat
Plaatsnaam	Rijnsburg

Gelden de werkzaamheden in deze aanvraag/melding voor meerdere adressen of percelen?	☐ Ja
	☒ Nee

Handelingen met gevolgen voor beschermde monumenten

Monument onderhouden, restaureren, veranderen of slopen

1 Monument slopen, verstoren, verplaatsen of wijzigen

Waar gaat het om?	☒ Rijksmonument
☐ Provinciaal monument
☐ Gemeentelijk monument
Om welk soort rijksmonument gaat het?	☒ (Gebouwd) monument
☐ Aangelegd monument
☐ Archeologisch monument
Wat is het monumentnummer?	33009
Wat is de naam van het monument?	Grote of Laurentiuskerktoren
Gaat u het monument geheel of gedeeltelijk slopen?	☐ Geheel slopen
☐ Gedeeltelijk slopen
☒ Niet slopen
Is er sprake van een functiewijziging van het monument?	☐ Ja
☒ Nee

2 Ingreep aan het monument

Aan welke onderdelen van het monument gaat u werkzaamheden uitvoeren?	☐ Daken en goten
☐ Kozijnen, ramen en deuren
☒ Gevels
☐ Casco en constructie
☐ Binnenwerk, interieurs
☐ Buitenwerk (bouwwerken)
☐ Orgel
☐ Bijzondere onderdelen (algemeen)
☐ Bijzondere onderdelen aan molens, gemalen en/of sluizen
☐ Dijken, dijklichamen
☐ Tuinen en parken
☐ Archeologisch monument
☐ Anders
Welke werkzaamheden gaat u aan de gevel(s) uitvoeren?	☐ Vervanging conform bestaand
☐ Verandering
☒ Onderhoud met wijziging
☐ (Gedeeltelijk) slopen

Bouwen

Monument onderhouden, restaureren, veranderen of slopen

1 De bouwwerkzaamheden

Wat is er op het bouwwerk van toepassing?

- ☐ Het wordt geheel vervangen
☒ Het wordt gedeeltelijk vervangen
☐ Het wordt nieuw geplaatst

Eventuele toelichting

Betreft het herstel/ vervangen van het voegwerk. Indien noodzakelijk enkele metselstenen. Aanpassen waterafvoer.

Hebt u voor deze bouwwerkzaamheden al eerder een vergunning aangevraagd?

- ☐ Ja
☒ Nee

2 Plaats van het bouwwerk

Waar gaat u bouwen?

Hoofdgebouw

3 Uiterlijk bouwwerk/welstand

Beschrijf van de onderstaande onderdelen de materialen en kleuren die u voor het bouwwerk gebruikt. U mag het veld leeg laten als u materialen en kleuren in de bijlagen vermeldt

Onderdelen	Materiaal	Kleur
Gevels	voegspecie	grijs
- Plint gebouw	-	-
- Gevelbekleding	-	-
- Borstweringen	-	-
- Voegwerk	-	-
Kozijnen	-	-
- Ramen	-	-
- Deuren	-	-
- Luiken	-	-
Balkonhekken	-	-
Dakgoten en boeidelen	Lood / zink	grijs
Dakbedekking	-	-

Vul hier overige onderdelen en bijbehorende materialen en kleuren in.

-

4 Mondeling toelichten

Ik wil mijn bouwplan mondeling toelichten voor de welstandscommissie/stadsbouwmeester.

- ☐ Ja
☒ Nee

Bijlagen

Formele bijlagen

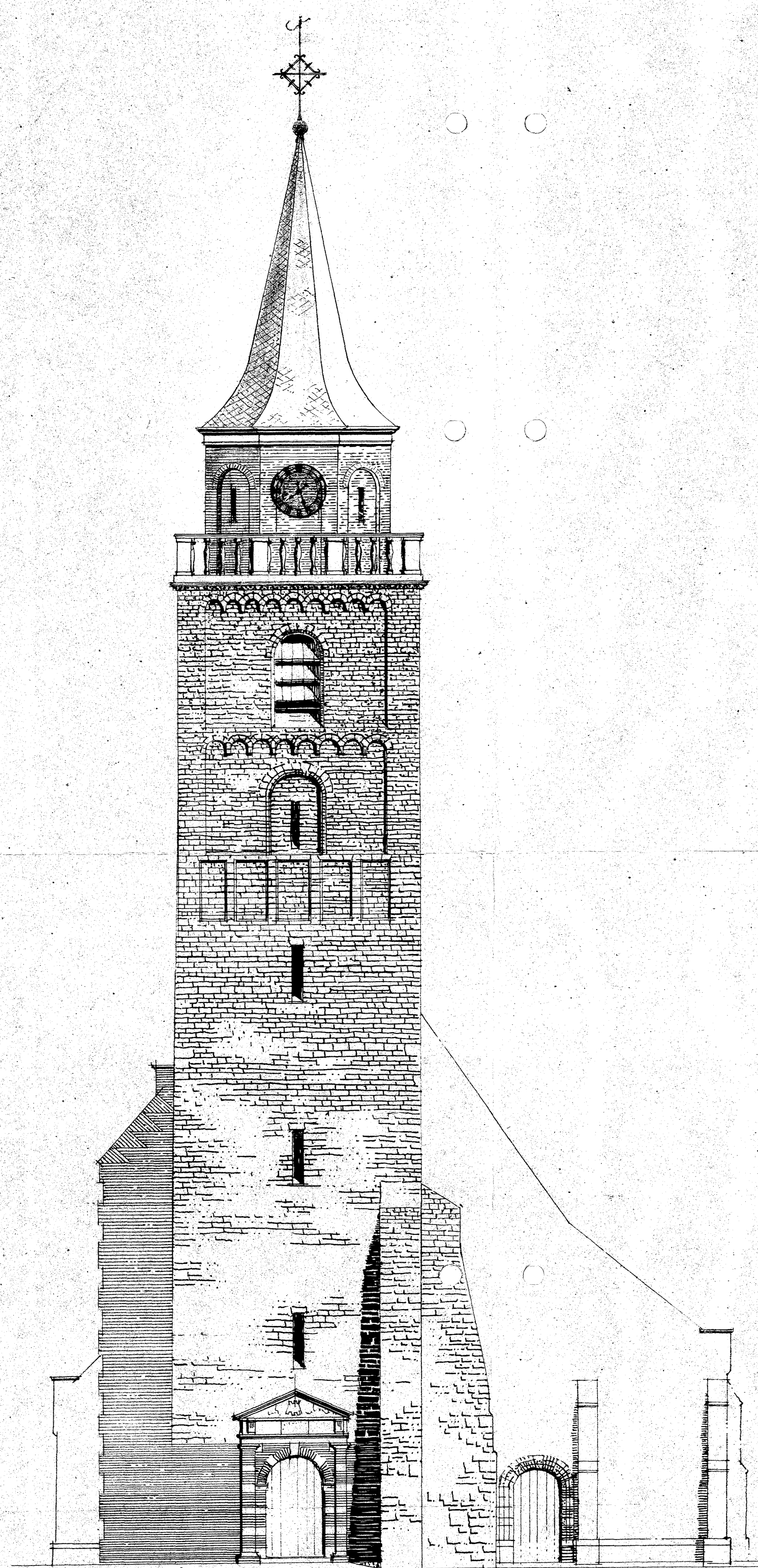
Naam bijlage	Bestandsnaam	Type	Datum ingediend	Status document
eisen__restauratie_-_Laurentius_Toren_pdf	Aanpak en uitvoeringseisen restauratie Laurentius Toren.pdf	Anders	06-07-2021	In behandeling

Behoort bij besluit van
burgemeester en wethouders
van de gemeente Katwijk

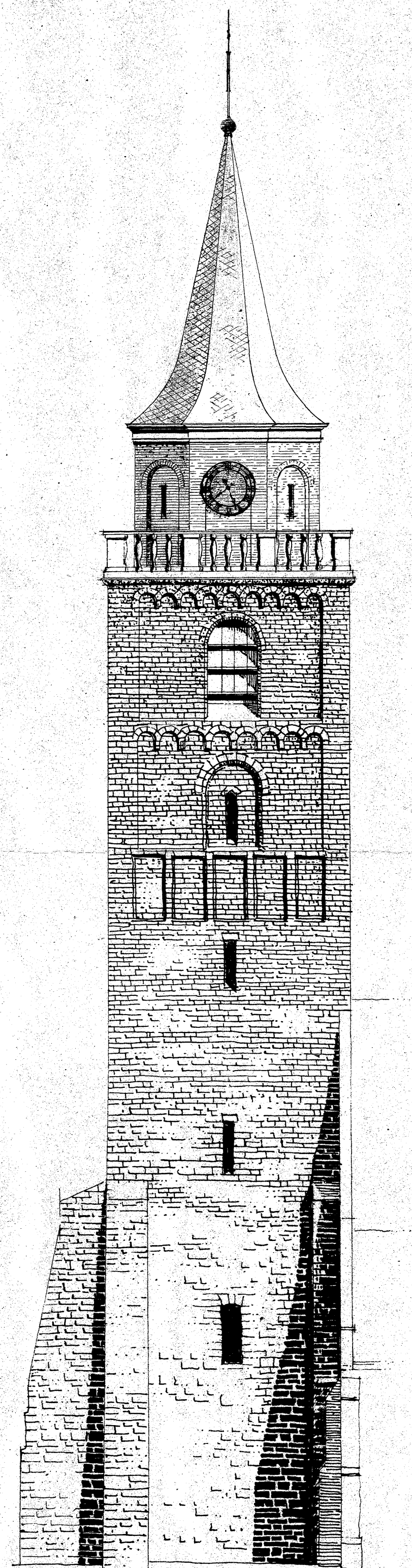
d.d. 24-09-2021

nr. 52031

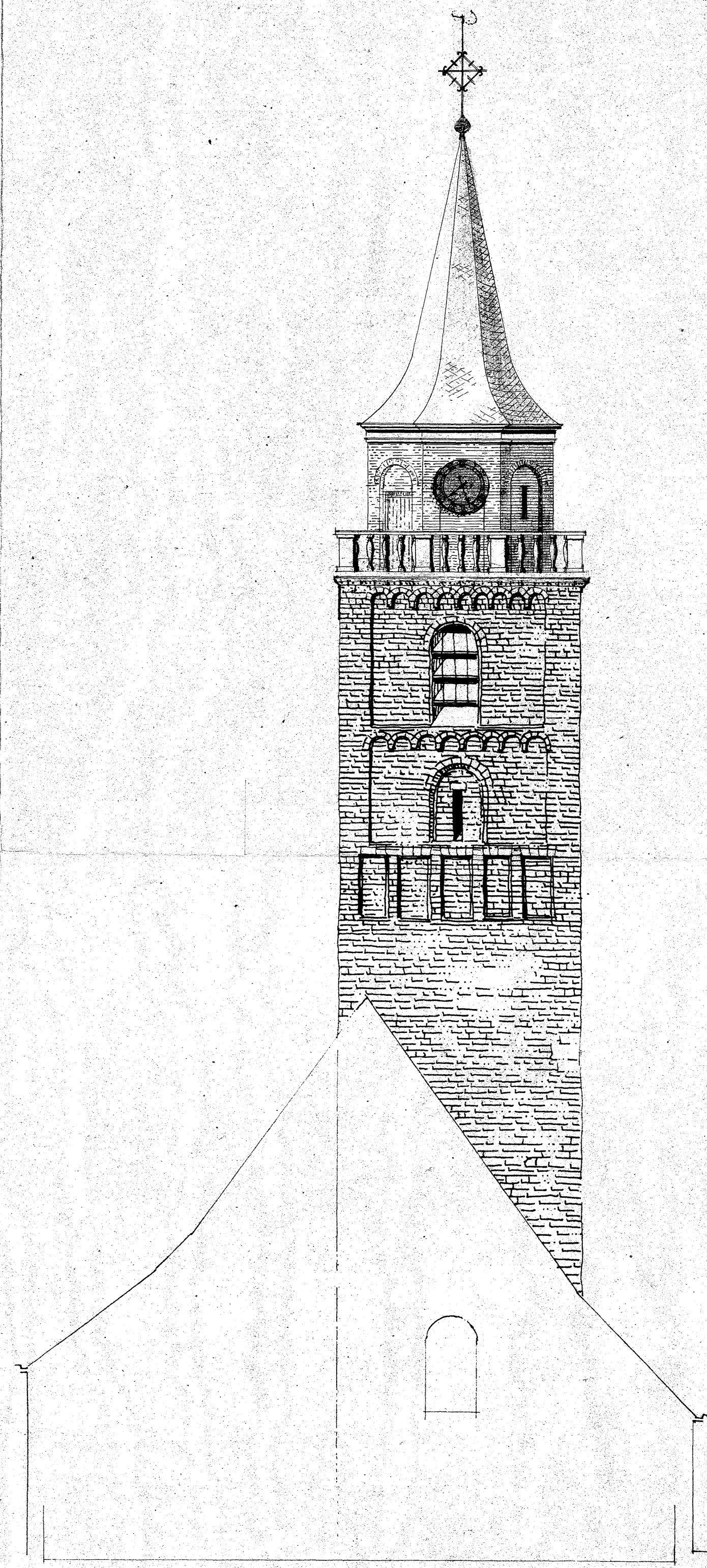
Mij bekend, hoofd cluster
vergunningen, toezicht &
handhaving

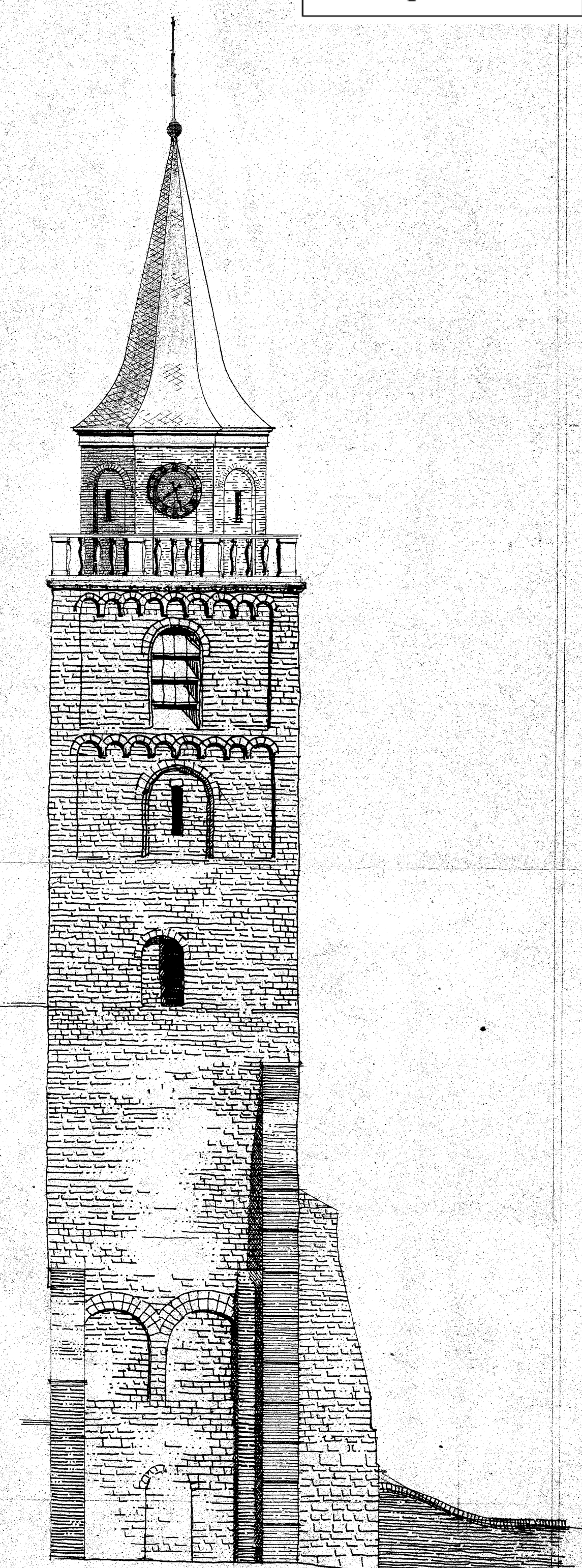
Westgevel.

Zuidgevel

Oostgevel.

Noordgevel.

SCHAAL: 1:100
GETEKEND: S
DATUM: 8 APRIL '56
WERK: 198

RESTAURATIE VAN DE GEMEENTE RIJNSBURG
TE RIJNSBURG
G E V E L S

ARCHITECTENBUREAU
DEKKER EN V.D. STERRE TE LEIDERDORP

cl. 55075
cl. 366634
Teh. 366638
cl. 336

TEKENING NO
3262

Behoort bij besluit van Burgemeester
en Wethouders van RIJNSBURG

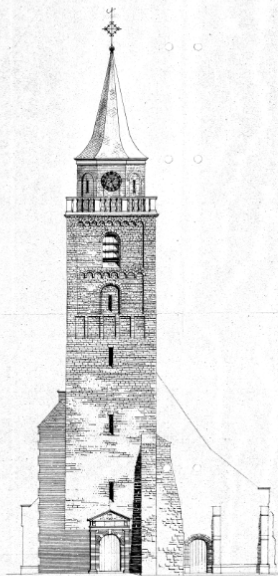
1-8 JUNI 1956

De Secretaris

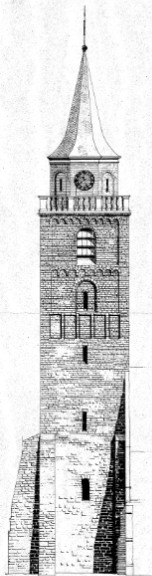
d.d. 24-09-2021

nr. 52031

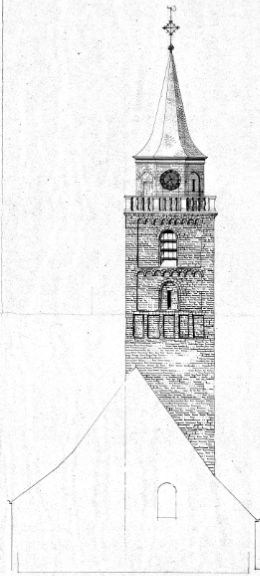
Mij bekend, hoofd cluster
vergunningen, toezicht &
handhaving

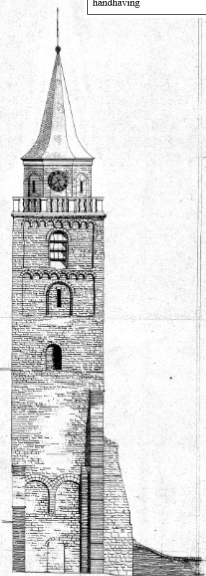
Westgevel

Zuidgevel

Oostgevel

Noordgevel

STRAAT: NIEUW
KETTING: 10
DATUM: 2001-10
WEG: 100

RESTAURATIE VAN DE GEMEENTE
TE RYNSBURG
GEVELS

Behoort bij besluit van Burgemeester en wethouders van de gemeente Katwijk

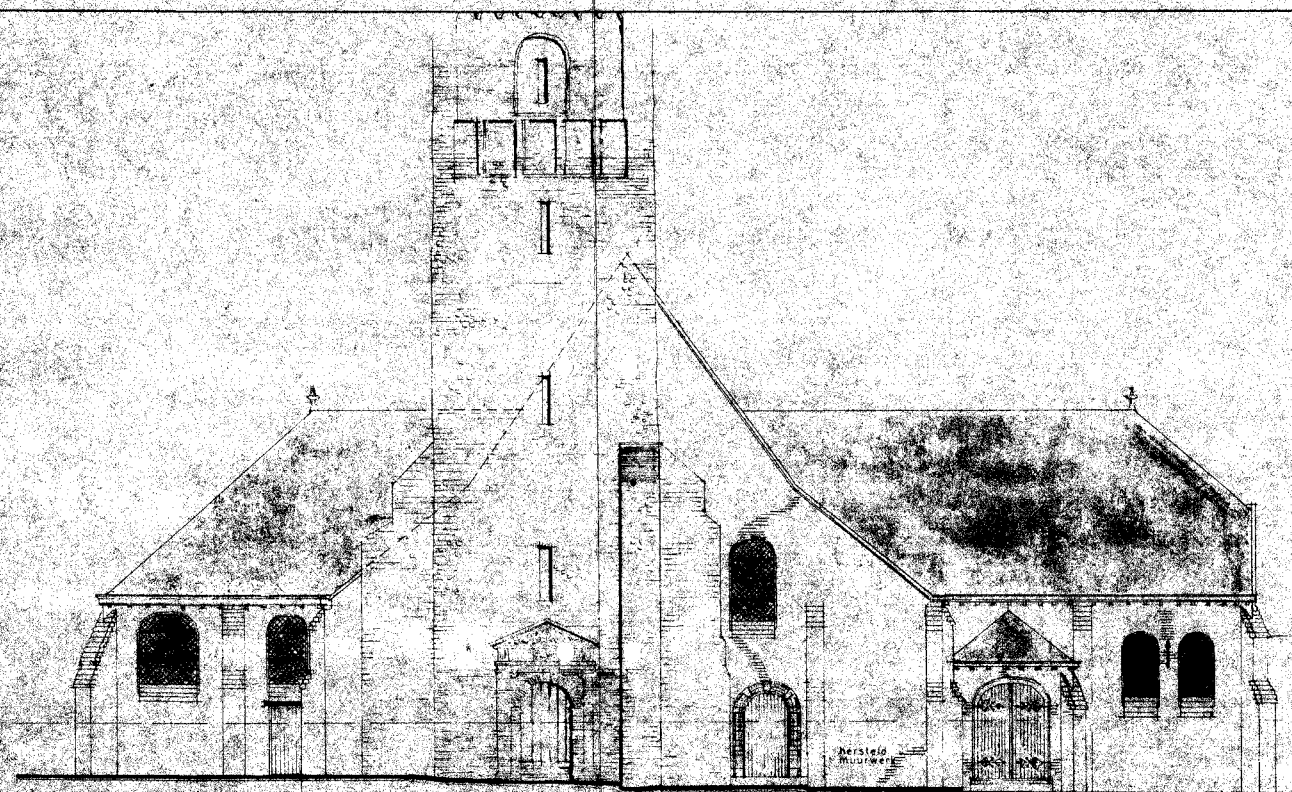
del. 55035
aler. 366634
tel. 366630
ds. 336

ARCHITECTENBUREAU
DE VEE EN V. STEDER TE LINDENDIJK

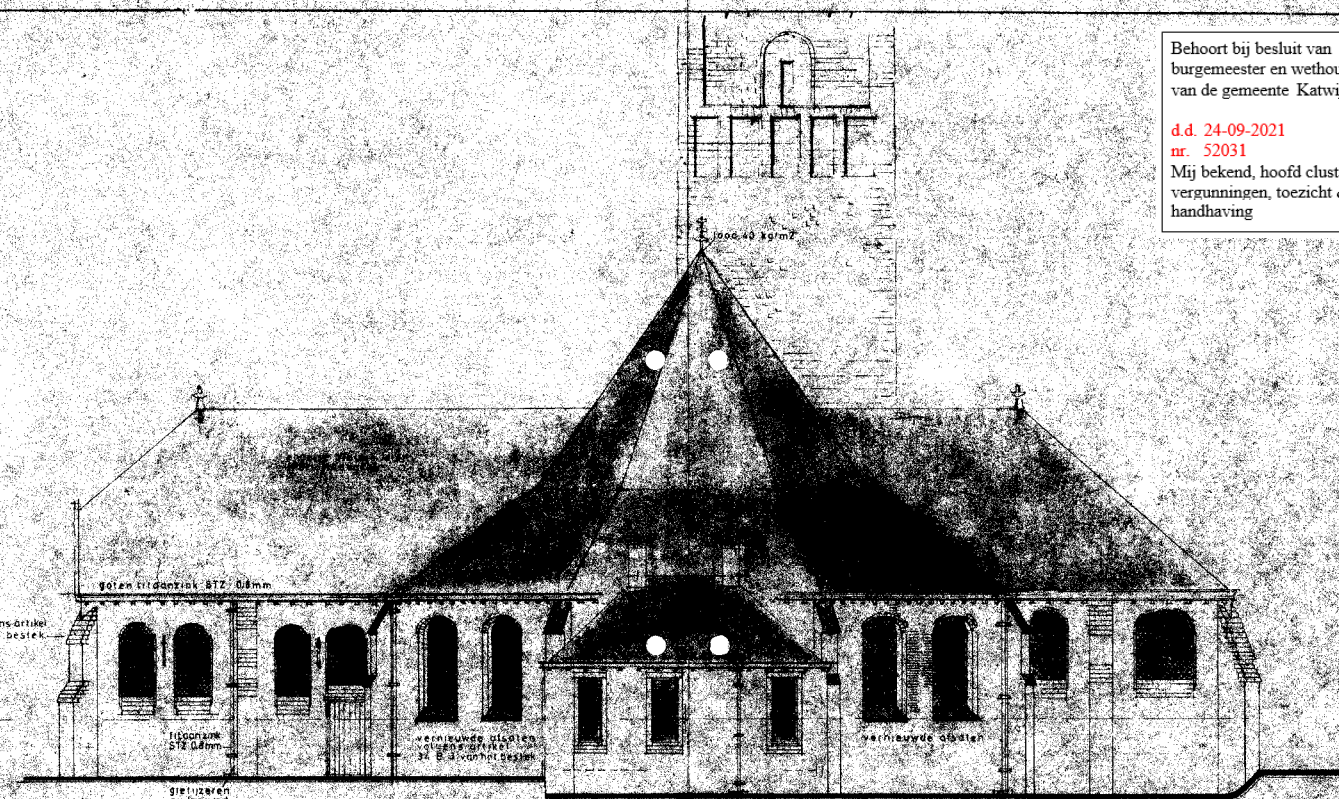
TAKEN: 10, 11
3262 1

d.d. 24-09-2021
nr. 52031

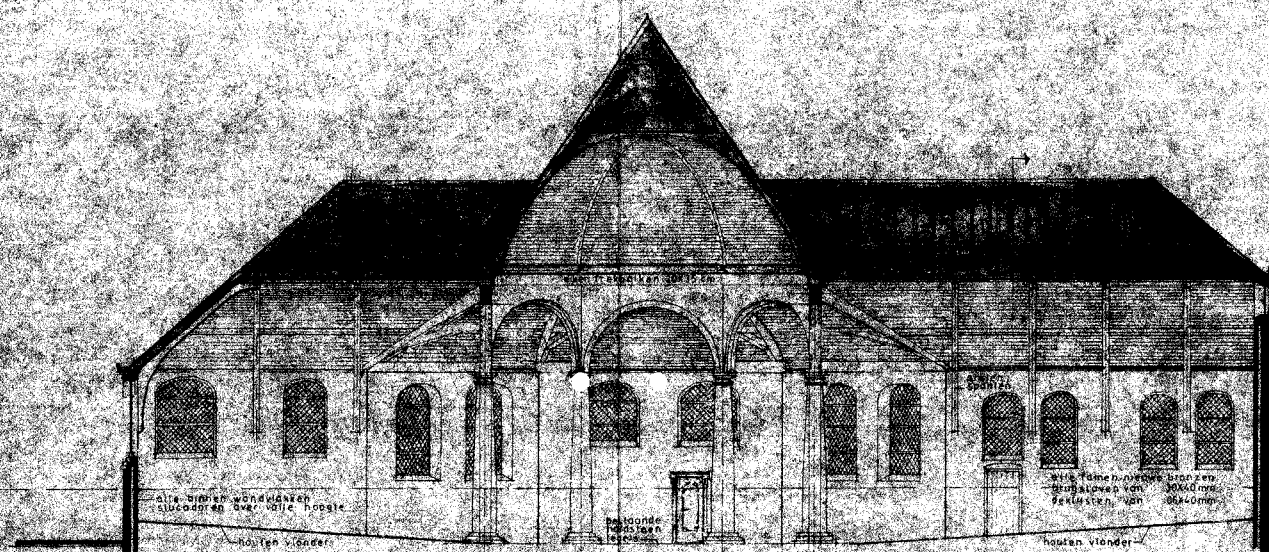
Mij bekend, hoofd cluster
vergunningen, toezicht &
handhaving

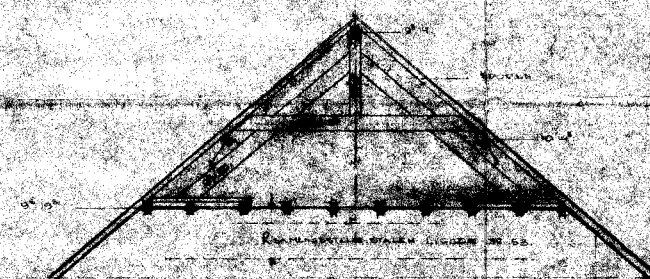
W. OOST GEVEL

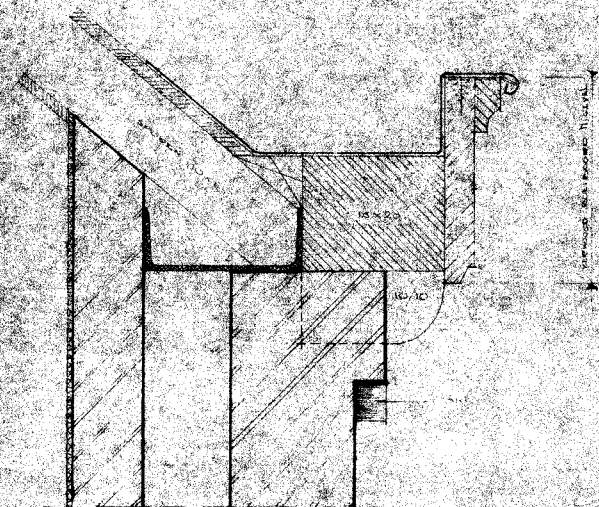
OOST GEVEL

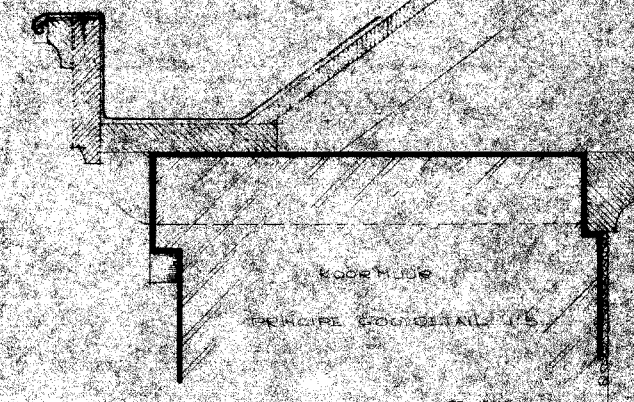
DOORSNED. NOORD-ZUID

DOORSNED. A-A

DOORSNED. NOORD-ZUID

SCHAAL 1:100 1:50 1:25
DATUM 28-8-09
GETEKEND TS
WERK 418

NED. HERV. KERK TE
RUINSBURG.
RESTAURATIE-PLAN BLAD 2

Aanpak restauratie Toren Laurentius (Grote) Kerk Rijnsburg

Den Haag, 30 juni 21

Adviseur historisch metselwerk

De aanpak van de restauratie van de toren dient een functie te zijn van de typen schade en de ernst van de schade die in de toren zijn geconstateerd.

Bij de inspectie met een hoogwerker werd vastgesteld dat er twee typen schade zijn te onderscheiden voor de Laurentius Toren:

- Schade type 1, waarbij de oorzaak van de schade kan worden weggenomen
- Schade type 2, als gevolg van normale veroudering door verwerking

Schade type 1, bestaand uit dikke mos- en algengroei, met daaraan verbonden aanvreting van de ondergrond op noord- en oostzijde van de toren, had kunnen worden voorkomen als er een regenafvoer was geweest om de omloop boven in de toren onder de klokken (zie figuur 1).

Het aanbrengen van een goot rond de omloop, het verwijderen van de mos- en algengroei, op milieuvriendelijke wijze, reparatie van de ondergrond waar mos en alg zijn verwijderd, zijn de maatregelen die bij de aanpak van deze schade past.

Hierbij kan dit type schade in de toekomst worden voorkomen.

Figuur 1: schade type 1, als gevolg van ontbreken regenafvoer omloop onder klokken.

Schade type 2, normale veroudering door verwerking is helaas niet te voorkomen. Zowel de weersomstandigheden (vocht en vries-dooi cycli) als zouten in de toegepaste materialen spelen hierbij een rol.

Voor de aanpak van de restauratie van deze schade is de mate van schade en de effecten van al dan niet restaureren op de duurzaamheid van de toren ingeschat.

De belangrijkste schaden die aangetroffen werden bij de inspectie zijn:

- Aantasting van de tufsteen
- Aantasting van voeg en legmortel

Tufsteen

Ten aanzien van de tufsteen is een erosie van enige centimeters als acceptabel beoordeeld, omdat er nog genoeg “achter vlees” is waardoor indringing van vocht niet significant wordt beïnvloed.

Daar waar het technisch (diepe aantasting) en/of esthetisch (ongelijkmatig oppervlak) nodig is dient tot vervanging door inboeten te worden overgegaan.

Figuur 2: aantasting oppervlak tufsteen

Voeg-en legmortel

Door onderzoek aan voeg- en legmortel tijdens de inspectie werd vastgesteld (zie figuur 3, boven) dat de legmortel achter de voegmortel vaak zonder samenhang was (waarschijnlijk door een combinatie van een laag bindmiddelgehalte en vorstschade). Ook bleek vaak de hechting tussen voeg en steen te ontbreken, (zie figuur 3, onder) waardoor vocht gemakkelijk toegang heeft tot de erachter liggende legmortel.

Deze schade is zeer nadelig voor de duurzaamheid van het metselwerk, gezien de vergrote toegankelijkheid van vocht in het metselwerk, waardoor zout en vorstschaden dieper in het metselwerk kunnen optreden, waardoor de samenhang van het metselwerk bedreigd wordt.

Figuur 3: Boven, geen samenhang in de legmortel achter de voeg. Onder, geen hechting tussen voeg en tufsteen

Het is aan te raden de benodigde restauratiewerkzaamheden binnenkort aan te vatten, daar voortgaande schade-ontwikkeling vaak een exponentieel karakter vertoont.

Uitvoeringseisen vervangen voegwerk Toren Laurentius (Grote) Kerk Rijnsburg

monster en goedkeuring

Tevoren een monster droge mortel maken van de op het werk te mengen mortel, in de afzonderlijke componenten onder vermelding van de verhoudingen

Ter goedkeuring aan directie aanbieden, vergezeld van bewijzen van herkomst c.q. productdocumentatie.

opslag en bereiding bouwplaats gemengde mortels:

- Alle mortelstoffen in één partij aanleveren om verschillen te voorkomen en droog opslaan in loodsen of containers.
- De directie doet deze mortel(s) *eventueel* keuren bij een erkend laboratorium dmv het doen uitvoeren van bepalingen van de sterkte-ontwikkeling, krimp en porositeit. De resultaten worden zodra binnen besproken met de aannemer.
- De kosten van deze keuring zijn voor rekening van opdrachtgever tenzij op basis hiervan afkeuring geschiedt. Dan komen zij voor rekening van de aannemer.

proefstukjes

Opzetten van een aantal proefstukjes, verschillend van samenstelling, om de directie hieruit een definitieve keuze te kunnen laten maken.

uithakken bestaand voegwerk

Het voegwerk uithakken. Hierbij gebruik maken van een adequate stofafzuiging zodanig dat voor omwonenden geen stofoverlast wordt veroorzaakt.

De **lintvoegen** tot een diepte van **1,5 x de voegbreedte**

De **stootvoegen** minder diep als dit om het beschadigen van de steenranden te voorkomen nodig is, maar wel zo diep dat een goede hechting gegarandeerd is

Verwijderen oude voegen:

1. De lintvoegen in het midden inzagen met een dunne diamantzaag zodat er 'lucht' komt in het voegmateriaal
2. daarna de stootvoegen handmatig met een dunne brede beitel uithakken
met een in slagkracht instelbaar licht pneumatisch of elektrisch 4 mm widia voegenbeiteltje (bv Spytze MD 20 4mm) lint- en stootvoegen verder kantig, schoon en op diepte hakken; zodanig, dat de steenoppervlakken ruw zijn.

Voorbeeld van verwijderen van oud voegwerk

Pneumatische beitel

SPYTZE WIDIA VOEGENBEITELS

INSTEEL	LENGTE	DIKTE	HAMERS
Atlas Copco	190mm	7mm	Spytze MD16 / MD22 / Atlas Copco RRC13
Atlas Copco	148mm	7mm	Spytze MD16 / MD22 / Atlas Copco RRC13
Atlas Copco	145mm	4mm	Spytze MD16 / MD22 / Atlas Copco RRC13
Ingersoll Rand	190mm	7mm	Spytze MD20 / Ingersoll Rand
Ingersoll Rand	148mm	4mm	Spytze MD20 / Ingersoll Rand
C17 – 14.8x17.5	250mm	8mm	Spytze MK55 / Berko FK2
19x50 Zeskant	190mm	7mm	Spytze MK55 / Spit
C12	190mm	7mm	Spytze MP1 / Spytze MDF1
SDS Plus	190mm	7mm	Electrische Hamers

Verder zo werken dat de doorsnede van de uitgehakte voeg

Rechthoekig en gekarteld (in geen geval V – vormig en geen geslepen oppervlaktestructuur van de stenen) en geen schade ontstaat aan de randen van de steen.

De eventueel desondanks beschadigde strekken of koppen worden door en voor rekening van de aannemer met een geschikte (porositeit) steenreparatiemortel in kleur bijgewerkt.

De plaatselijk na het uithakken evt. nog aanwezige vochtige, door vorstschade gedegradeerde oorspronkelijke metselmortel met een korte dunne voegspijker uit de voeg krabben. Hierna, met een harde bezem de restanten van korstmos begroeiing weg borstelen.

Stof en gruis eerst met een industriële zuigmachine verwijderen; daarna de voeg met leiding-water schoonspoelen.

inzetten nieuwe voegen

Voegvorm, platvol als het bestaande werk. Te bepalen aan de hand van de proefstukken.

Vóórbevochtigen

Na goedkeuring, uitgehakt voegwerk bevochtigen met de waterleidingslang, om verbranden van de mortel te voorkomen. (dampvochtig oppervlak, geen nat spiegelend oppervlak, niet parelend)

Eventuele holten in de legmortel in en om de stootvoegen (bij de bouw of eerder restauratiewerk niet vol- en zat gemetseld) moeten goed worden dichtgezet en aangekoud bij het inzetten van het nieuwe voegwerk.

Het uitgehakte werk handmatig inzetten, met een korte voegspijker stevig verdicht, zodanig dat de mortel goed aan komt te liggen tegen de achtergelegen oorspronkelijke metselmortel en tegen de schoon gehakte hechtvlakken van de stenen. Zowel bij de lintvoegen als de stootvoegen.

Om een goede vulling te krijgen wordt zo nodig gewerkt in twee gangen direct na elkaar, vers in vers en zo snel opeenvolgend werken dat de mortel geen kans krijgt om aan te trekken of in te drogen. De eerste gang indien de situatie dit vereist, met een smallere voegspijker werken.

beschermingsmaatregelen – nazorg

Het verse werk beschermen tegen directe zonbeschijning en directe wind op het muuroppervlak.

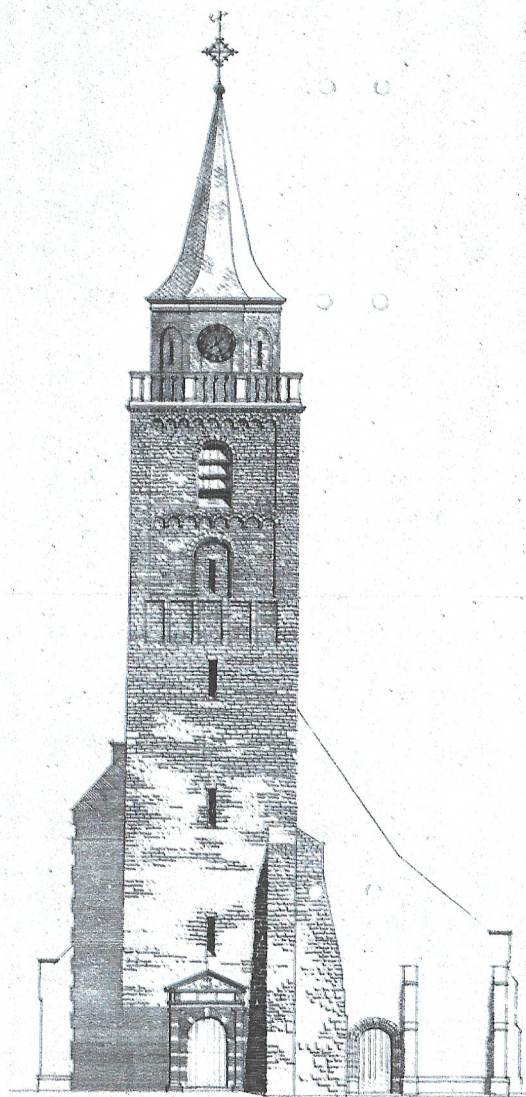
nazorg: nabevochtigen van het verse voegwerk gedurende min. 1 week (1x per dag)

Behoort bij besluit van
burgemeester en wethouders
van de gemeente Katwijk

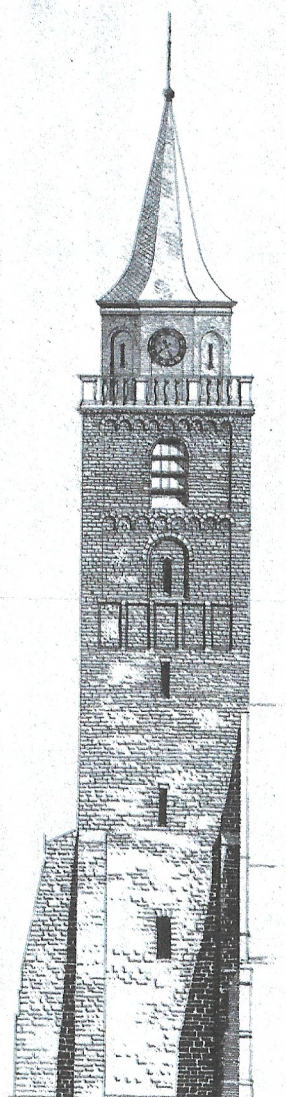
d.d. 24-09-2021

nr. 52031

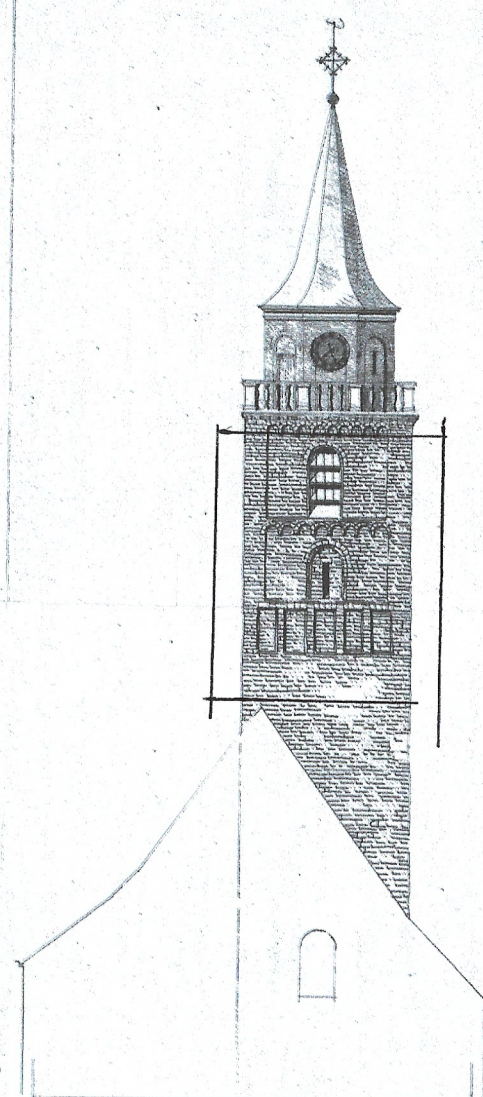
Mij bekend, hoofd cluster
vergunningen, toezicht &
handhaving

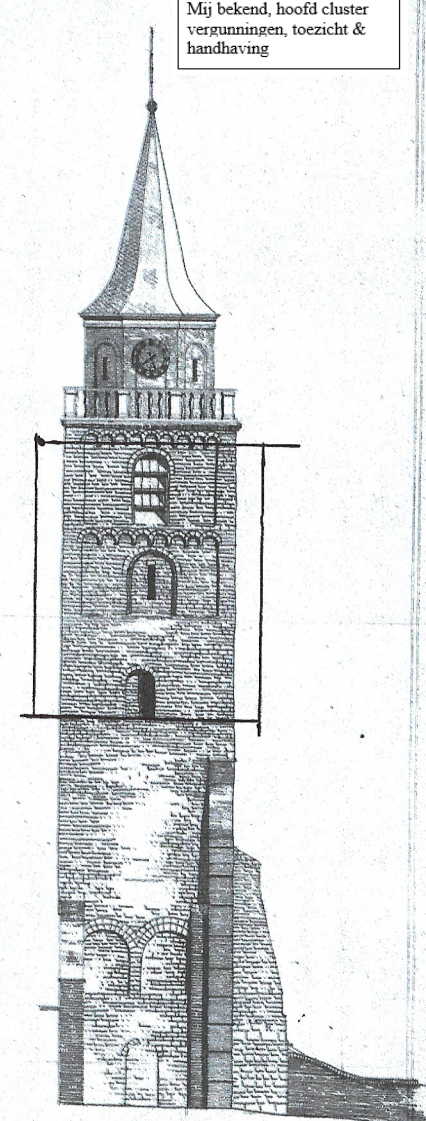
Westgevel.

Zuidgevel

Oostgevel.

Noordgevel.

SCHAAL 1:100
GETEKEND: S
DATUM 2 APRIL '96
WERK 198

RESTAURATIE VAN DE GEMEENTE
TE RYNSBURG
GEVELS

ARCHITECTENBUREAU
DERKER EN V D STERRE TE LEIDERDORP

ds. 55075
dsr. 366634
tel. 366638
ds. 336

TEKENING NO
5262 J

Vergadering Erfgoedcommissie

Verslag vergadering Erfgoedcommissie op maandag 6 september 2021 van 14.30 tot 17:45 uur.

Aanwezig

- : commissielid (voorzitter)
- : commissielid
- : commissielid
- : commissielid afwezig i.v.m. vakantie
- : beleidsmedewerker Erfgoed gemeente Katwijk
- : secretaris

Agenda

1. Opening en mededelingen

De voorzitter opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom.

-
-

2.

3.

-
-

4. Werkbezoeken

-
- Toren Laurentiuskerk te Rijnsburg

8.

Adres: Kerkstraat 32A te Rijnsburg
Status: rijksmonument
Omgevingsvergunning: 16986
Betreft: Gevelrestauratie Laurentiustoren Rijnsburg
Ingediende stukken: 16986 Inventarisatie & Plan van Aanpak d.d. 6-7-2021, Keuze samenstelling voegmortel d.d. 4-9-2021
Bezoek: (projectcoördinator gemeente Katwijk)

Toelichting aanvraag:

Een afvaardiging van de Erfgoedcommissie is langs geweest bij de toren op 24 augustus en er is een verslag opgesteld van dit bezoek. Dit verslag is hieronder opgenomen.

De Erfgoedcommissie vraagt zich af of de voorgestelde goot noodzakelijk is omdat de mos-groei door toedoen van aflopend water van de trans zich niet manifesteert direct onder de trans, maar op een lager niveau. Onderhoud zal noodzakelijk blijven en periodiek bestrijden van het mos dus ook. Het aanbrengen van een goot is een te grote esthetische inbreuk van het beeld. Een alternatief door middel van een afhangende loden strook wordt voorgesteld om de gevolgen van aflopend water te verminderen.

De samenstelling van voegmortel 2, zoals voorgesteld in “Keuze samenstelling voegmortel d.d. 4-9-2021” lijkt qua kleur en samenstelling de beste keuze. Alleen de genoemde hoeveelheid cement wordt als te veel ervaren, hier is een betere verhouding gewenst.

Advies Erfgoedcommissie:

De Erfgoedcommissie adviseert om geen goot toe te passen om zo weinig mogelijk afbreuk te doen aan het esthetische beeld van de toren. Wat de voegsamenstelling van de nieuwe voegspecie betreft is de Erfgoedcommissie akkoord met proefstuk 2, mits er minder cement wordt toegevoegd.

Conclusie: **akkoord, mits**

Werkbezoek Erfgoedcommissie: restauratie Laurentiustoren Kerkstraat 32 Rijnsburg

24 augustus 2021

Adres: Kerkstraat 32 Rijnsburg

Omgevingsvergunning:

Status: rijksmonument

Betreft: restauratie gevels toren

Onderliggende stukken: verslagen en rapportages d.d. 3 februari 2020 (vB); 30 juli 2021 (CG); 10 augustus 2021 (CG) en tekeningen

aanwezigen :

(adviseur historisch metselwerk CG)

(hoofdaannemer vB)

(steenhouwerij Slotboom)

(erfgoedcommissie)

(vastgoed gemeente Katwijk)

(beleidsmedewerker erfgoed gemeente Katwijk)

Toelichting bezoek:

De toren van de Laurentiuskerk staat in de steigers. Er zijn problemen met het gevelwerk: er zit veel alg en mos aan de noordgevel, er zijn geen hemelwaterafvoeren en er is poreus en afschilferend tufsteen (vrijwel de gehele toren is opgetrokken in tufsteen). De toren is een restant van de abdijkerk van Rijnsburg. De noordelijke toren en het schip van de kerk zijn niet meer aanwezig, alleen deze toren en het 20ste eeuwse kerkgebouw van architect Jesse. De toren is van de gemeente Katwijk.

De heer Groot heeft onderzoek gedaan voor een verantwoorde aanpak van de gevels. De heer Dest is nog bezig contact te leggen met de RCE om ook hun specialisten te vragen deze restauratie te begeleiden. Er zijn stukken voegwerk uitgehakt om naar de staat van het voegwerk te kunnen kijken. Er worden voegwerkmonsters opgezet van drie recepturen, bestaande uit een hydraulische kalk met een beetje (witte) cement en verschillende zandsoorten. Dit om de kleur, dichtheid en zuigend vermogen te beoordelen die compatibel is met de tufsteen (en metselwerk).

De vraag doet zich voor of de toren ooit gehydrofobeerd is. Er is niets wat daar nu op wijst. Er is (nog) geen verklaring voor het afschilferen van de tufsteen onder de oppervlakte. Er moet iets aan het regenwater gedaan worden dat langs de gevel loopt, want vooral de noordgevel blijft heel nat.

De bekroning is van baksteen. Daar moet ongeveer 1/3 van het voegwerk vervangen worden.

Afspraak: meneer Groot geeft voor de Erfgoedcommissievergadering van 6 september aan welk proefstuk zijn voorkeur heeft en geeft de samenstelling daarvan door aan de commissie.

Met vergunningverlening zal worden geprobeerd om in de week van 6 september een vergunning af te geven.

Beoordeling van de gevels vanaf de steiger:

Tufsteen:

De eerste behandeling met een algendoder heeft plaatsgevonden, een tweede behandeling volgt nog. Er zijn al resultaten van de eerste behandeling zichtbaar.

- er zal meer aandacht moeten worden aan het uithalen van de voegen, de diepte laat op verschillende plaatsen nog te wensen over;
- het aantal in te boeten tufsteen stukken zal uiterst beperkt zijn. Na het uithalen van de voegen zullen de loskomende schilfers (tussen 10 á 15 mm) acceptabel zijn;
- ter plaatse van het geveldeel waar over een groot oppervlak de tufsteen is aangetast (afgeschilferd over ca 10 a 15 mm) zal, daar waar nodig, de wat meer uitspringend stukken behakt worden om een zo egaal mogelijk gevelvlak te krijgen. Het voegwerk zal daar op aangepast worden door deze eventueel af te schuiven (foto 1);

- de huidige reparaties in de tufsteen met een cementmortel zullen, zolang deze blijven vastzitten na de voorbereidende werkzaamheden, worden gehandhaafd.

Metselwerk:

De gemetselde spits boven de trans is met een harde specie gevoegd maar zit over het merendeel nog goed vast. Het voorgesteld vervangen van het voegwerk in 3,5 (van de 8) geveltraveeën kan mee ingestemd worden.

Bouwsporen:

(Zie foto 2 en 3)

- de bouwsporen blijven gehandhaafd zoals in de huidige situatie. Gaten in de bouwsporen zullen dichtgezet worden tegen inwateren met de voegspecie;
- het staal als bouwspoor (anker?) handhaven, de hoeveelheid corrosie is te verwaarlozen (foto 4);
- geadviseerd wordt de bouwsporen door een professional in kaart te laten brengen door een uit te voeren bouwhistorisch onderzoek.

Loodwerken:

(Zie foto 5 en 6)

- de hemelwaterafvoeren van de gemetselde opbouw boven de trans zijn uitgezakt waardoor de ophangstroppen zijn gescheurd. Herstellen wordt geadviseerd om te voorkomen dat de hwa uit het steekstuk zakt en deze valt;
- het afhangende lood van de trans dient aangedreven worden.

Waterafvoer (goot):

De wens om het van de trans aflopende hemelwater op te vangen lijkt legitiem, echter het toepassen van een goot rondom gaat voor de Erfgoedcommissie te ver. De meest kwetsbare gevel is de noordgevel door de minst goede droging.

De oplossing om een afvoer te creëren in de toren is geen optie/mogelijkheid door de roeven dakconstructie. Het voorstel is om een strook lood (25 lbs), met fels, onder het afhangend lood van de trans te schuiven en deze vast te solderen zodat er een groter “waterhol” gecreëerd wordt, waardoor vallend regen/druipwater verder van de gevel valt en meer door de wind meegenomen zal worden. In de huidige situatie zal het water, door gebrek aan een waterhol, langs de gevel kunnen lopen.

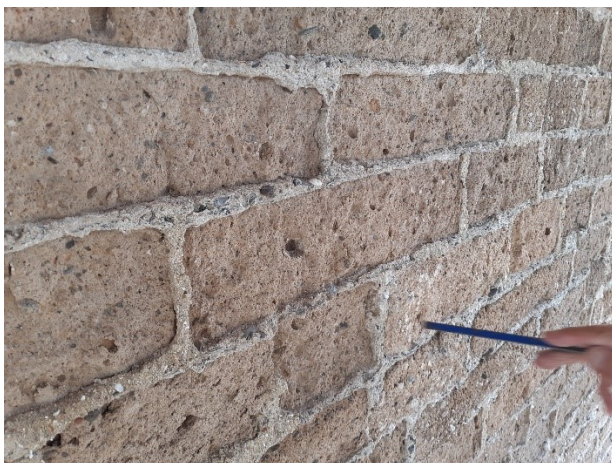

Foto 1 (afgeschilferd tufsteen)

Foto 2 (bouwsporen)

Foto 3 (balklaag?)

Foto 4 (ijzeren anker?)

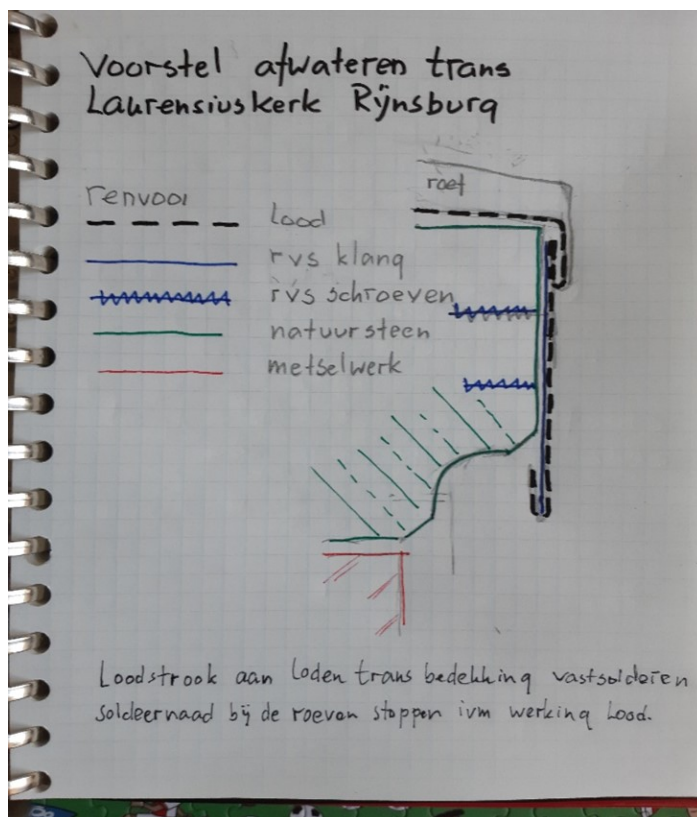
Foto 5 (gescheurde ophangstrop)

Foto 6 (aan te drijven loden rand)

Foto 7 (overzicht trans beëindiging)

Voorstel schets trans beëindiging met vergrootte waterhol

Werkbezoek Erfgoedcommissie: restauratie Laurentiustoren Kerkstraat 32 Rijnsburg

24 augustus 2021

Adres: Kerkstraat 32 Rijnsburg

Omgevingsvergunning:

Status: rijksmonument

Betreft: restauratie gevels toren

Onderliggende stukken: verslagen en rapportages d.d. 3 februari 2020 (vB); 30 juli 2021 (CG); 10 augustus 2021 (CG) en tekeningen

aanwezigen :

(adviseur historisch metselwerk CG)

(hoofdaannemer vB)

(steenhouwerij Slotboom)

(erfgoedcommissie)

(vastgoed gemeente Katwijk)

(beleidsmedewerker erfgoed gemeente Katwijk)

Toelichting bezoek:

De toren van de Laurentiuskerk staat in de steigers. Er zijn problemen met het gevelwerk: er zit veel alg en mos aan de noordgevel, er zijn geen hemelwaterafvoeren en er is poreus en afschilferend tufsteen (vrijwel de gehele toren is opgetrokken in tufsteen). De toren is een restant van de abdijkerk van Rijnsburg. De noordelijke toren en het schip van de kerk zijn niet meer aanwezig, alleen deze toren en het 20ste eeuwse kerkgebouw van architect Jesse. De toren is van de gemeente Katwijk.

De heer Groot heeft onderzoek gedaan voor een verantwoorde aanpak van de gevels. De heer Dest is nog bezig contact te leggen met de RCE om ook hun specialisten te vragen deze restauratie te begeleiden. Er zijn stukken voegwerk uitgehakt om naar de staat van het voegwerk te kunnen kijken. Er worden voegwerkmonsters opgezet van drie recepturen, bestaande uit een hydraulische kalk met een beetje (witte) cement en verschillende zandsoorten. Dit om de kleur, dichtheid en zuigend vermogen te beoordelen die compatibel is met de tufsteen (en metselwerk).

De vraag doet zich voor of de toren ooit gehydrofobeerd is. Er is niets wat daar nu op wijst. Er is (nog) geen verklaring voor het afschilferen van de tufsteen onder de oppervlakte. Er moet iets aan het regenwater gedaan worden dat langs de gevel loopt, want vooral de noordgevel blijft heel nat.

De bekroning is van baksteen. Daar moet ongeveer 1/3 van het voegwerk vervangen worden.

Afspraak: meneer Groot geeft voor de Erfgoedcommissievergadering van 6 september aan welk proefstuk zijn voorkeur heeft en geeft de samenstelling daarvan door aan de commissie.

Met vergunningverlening zal worden geprobeerd om in de week van 6 september een vergunning af te geven.

Beoordeling van de gevels vanaf de steiger:

Tufsteen:

De eerste behandeling met een algendoder heeft plaatsgevonden, een tweede behandeling volgt nog. Er zijn al resultaten van de eerste behandeling zichtbaar.

Opmerkingen:

- er zal meer aandacht besteed moeten worden aan het uithalen van de voegen, de diepte laat op verschillende plaatsen nog te wensen over;
- het aantal in te boeten tufsteen stukken zal uiterst beperkt zijn. Na het uithalen van de voegen zullen de loskomende schilfers (tussen 10 a 14 mm) acceptabel zijn;
- ter plaatse van het geveldeel waar over een groot oppervlak de tufsteen is aangetast (afgeschilferd over ca 10 a 15 mm) zal, daar waar nodig, de wat meer uitspringend stukken behakt worden om een zo egaal mogelijk gevelvalk te krijgen. Het voegwerk zal daar op aangepast worden door deze eventueel af te schuinen (foto 1);
- de huidige reparaties in de tufsteen met een cementmortel zullen, zolang deze blijven vastzitten na de voorbereidende werkzaamheden, worden gehandhaafd.

Metselwerk:

De gemetselde spits boven de trans is met een harde specie gevoegd maar zit over het merendeel nog goed vast. Het voorgesteld vervangen van het voegwerk in 3,5 (van de 8) geveltraveeën kan mee ingestemd worden.

Bouwsporen:

(Zie foto 2 en 3)

- de bouwsporen blijven gehandhaafd zoals in de huidige situatie. Gaten in de bouwsporen zullen dichtgezet worden tegen inwateren met de voegspecie;
- het staal als bouwspoor (anker?) handhaven, de hoeveelheid corrosie is te verwaarlozen (foto 4);
- geadviseerd wordt de bouwsporen door een professional in kaart te laten brengen voor een uit te voeren bouwhistorisch onderzoek.

Loodwerken:

(Zie foto 5 en 6)

- de hemelwaterafvoeren van de gemetselde opbouw boven de trans zijn uitgezakt waardoor de ophangstroppen zijn gescheurd. Herstellen wordt geadviseerd om te voorkomen dat de hwa uit het steekstuk zakt en deze valt;
- het afhangende lood van de trans dient aangedreven worden.

Waterafvoer (goot):

De wens om het van de trans aflopende hemelwater op te vangen lijkt legitiem, echter het toepassen van een goot rondom gaat voor de Erfgoedcommissie te ver. De meest kwetsbare gevel is de noordgevel door de minst goede droging.

De oplossing om een afvoer te creëren in de toren is geen optie/mogelijkheid door de roeven dakconstructie. Het voorstel is om een strook lood (25 lbs), met fels, onder het afhangend lood van de trans te schuiven en deze vast te solderen zodat er een groter "waterhol" gecreëerd wordt, waardoor vallend regen/druipwater verder van de gevel valt en meer door de wind mee genomen zal worden. In de huidige situatie zal het water, door gebrek aan een waterhol, langs de gevel lopen.

Foto 1 (afgeschilferd tufsteen)

Foto 2 (bouwsporen)

Foto 3 (balklaag?)

Foto 4 (ijzeren anker?)

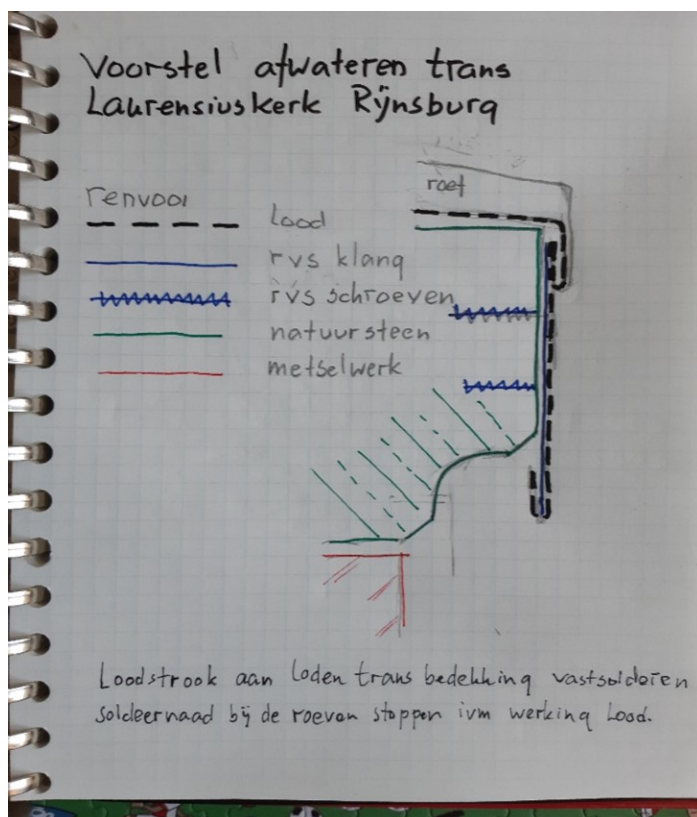
Foto 5 (gescheurde ophangstrop)

Foto 6 (aan te drijven loden rand)

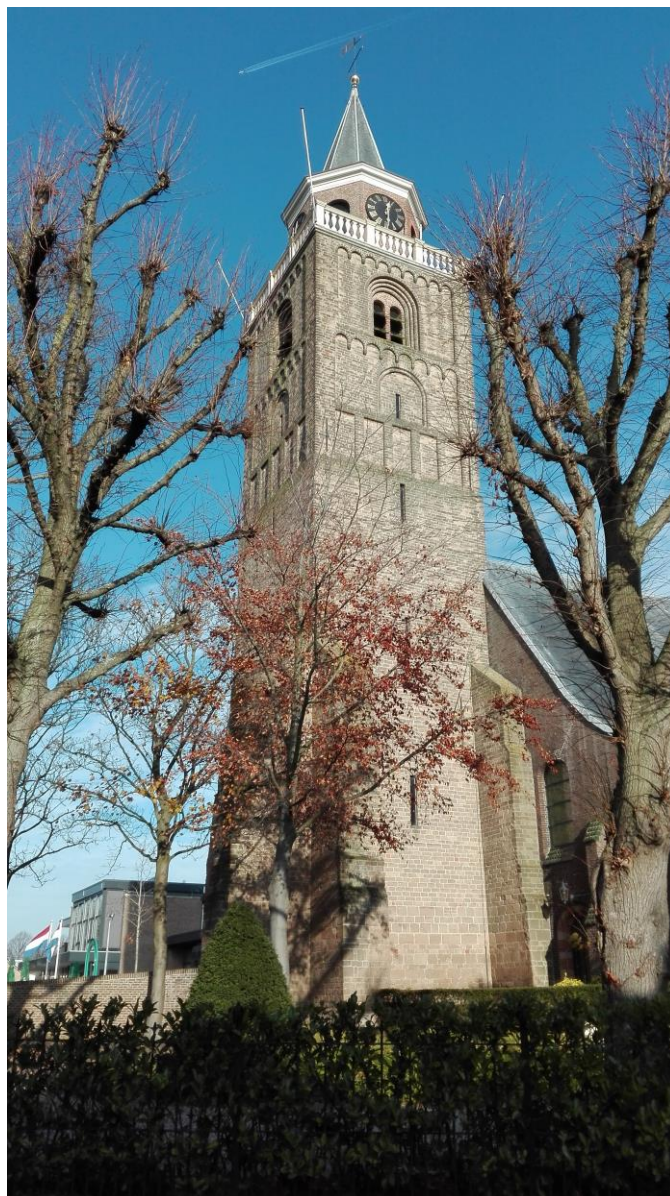

Foto 7 (overzicht trans beëindiging)

Voorstel schets trans beëindiging met vergrootte waterhol

Keuze Samenstelling Restauratie-Voegmortels Herstel Toren Grote Kerk Rijnsburg

Ten behoeve van de Erfgoed Commissie van de gemeente Katwijk

04 september 21

eigenaar / opdrachtgever:
Gemeente Katwijk

kontaktpersonen:

Propertymanager
Gemeente Katwijk

Beleidsmedewerker Erfgoed
Gemeente Katwijk

Adviseur:

Opgesteld, Den Haag, 04 Sep 21

Proefvlakken voegmortels Toren Rijnsburg (gezet 24 aug 21, gecontroleerd 3 sept21)

De 3 samenstellingen van de voegmortels

Als uitgangspunt voor de samenstelling van de voegmortel is er voor gekozen dat deze niet te sterk moet zijn (druksterkte 4-8 MPa), compatibel met het omgevende materiaal, en goed moet drogen ("ademende" mortel).

Er zijn 3 proefvakken gemaakt in het tufsteenmetselwerk van de toren (westzijde, 6e slag).

Het basisbindmiddel is Natuurlijke Hydraulische Kalk. Dit bindmiddel hardt langzaam uit en komt pas na een half tot één jaar op eindsterkte. Om te bevorderen dat er al snel zich wat sterkte ontwikkelt, bestaat 25% van het bindmiddel uit hydraulische bindmiddelen. Bij de keuze van de hydraulische middelen speelde ook: weerstand tegen zeezouten (hoogovencement) en kleur (donkere cement).

In één mortel is NHL5 toegepast, om te zien of het duidelijke verschillen oplevert in vergelijking met NHL 3,5.

De bindmiddel/zandverhouding is 1 : 2,5. Dit is redelijk hoog (goed voor de duurzaamheid), wat bindmiddelaandeel betreft, en mogelijk door de relatieve grofheid van de NHL (goed verwerkbaar mortel).

Voor zand is in de proefstukken voegzand met een max korrel van 2mm gebruikt.

Hierna volgen de gegevens over de samenstelling en enige opmerkingen tav de 3 voegmortels, zoals deze 11dagen na het aanbrengen (op 03 sep21) werden aangetroffen.

1) Samenstelling van de voegmortel:

3 : 0.5 : 0.5 : 10 (Volumedelen)

(NHL 5) ^) (“donkere cement”) *) (Wittekind) (Zand) **)

^) NHL 5: St. Astier

*) CCB / CEM I 42,5 R - SR 3 CE LA BENOR

**) Zand: Voegzand grijs 156 (Koolschijn)

Kleur ongeveer RAL 7035 “Lichtgrau”

Verwerkbaarheid: goed

Hechting met tufsteen: goed

Porositeit: verwachte eindwaarde rond 25 vol% (uitgaande van meting aan een monster na 12 dagen)

2) Samenstelling van de voegmortel:

3 : 0.5 : 0.5 : 10 (Volumedelen)

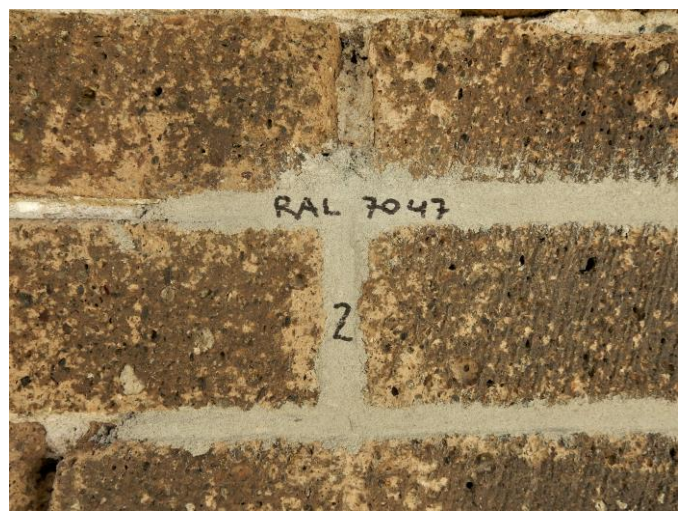
(**NHL 3.5**) [^]) (“donkere cement”) ^{*}) (hoogovencement) [#]) (Zand) ^{**})

[^]) NHL 3.5: St. Astier

^{*}) CCB / CEM I 42,5 R - SR 3 CE LA BENOR

[#]) HC CEM IIIB

^{**}) Zand: Voegzand grijs 156 (Koolschijn)

Kleur ongeveer RAL 7047 “Telegraf 4”

Verwerkbaarheid: goed

Hechting met tufsteen: goed

Porositeit: verwachte eindwaarde rond 28 vol% (uitgaande van meting aan een monster na 12 dagen)

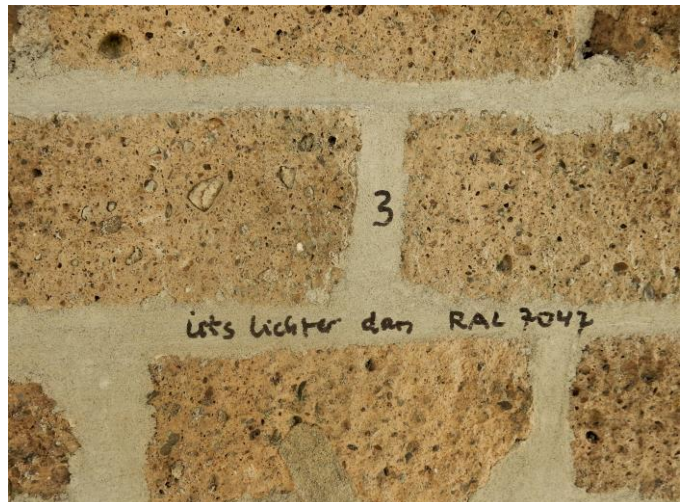
3) Samenstelling van de voegmortel:

Natuurlijke hydraulische kalk : HC cement : zand 3 : 1 : 10 (Volumedelen).

A) Natuurlijke hydraulische kalk (**NHL 5**); St Astier

B) Hoogovencement: HC CEM III/B

C) Voegzand met een maximale korrel van 2 mm (Voegzand grijs 156, Koolschijn)

Kleur iets lichter dan RAL 7047 "Telegrau 4"

Verwerkbaarheid: klevend (te vet); kans op smetten

Hechting met tufsteen: goed

Porositeit: verwachte eindwaarde rond 25 vol% (uitgaande van meting aan een monster na 12 dagen)

Beoordeling proefstukken

Proefstuk 3 was tijdens de verwerking klevend. Smetten van het metselwerk is dan een serieus risico. Hierdoor komt deze variant te vervallen.

Proefstukken 1 en 2 vertonen een goede hechting en hebben naar verwachting beide een porositeit van > 25 vol%, hetgeen betekent dat de voegmortel goed zal drogen.

De doorharding (naar achter in de voeg) van de mortels als gevolg van het nat houden was bij voegmortel 1 minder goed dan bij voegmortel 2. Dit was niet verwacht: een betere doorharding van voegmortel 1 lijkt voor de hand te liggen, omdat NHL 5 sneller uithardt dan NHL 3,5. Misschien is de reden dat de mortel eerder uithardt aan het oppervlak van de voeg, waarna de toegankelijkheid van vocht naar achter in de voeg verhindert (vertraagd) wordt.

Daar ook verwacht mag worden dat voegmortel 1 wat sterker zal worden dan nodig is en een wat lagere porositeit heeft dan voegmortel 2, adviseer ik om voor het verticale tufsteen- en baksteenmetselwerk voegmortelsamenstelling 2 als uitgangspunt te nemen, met dien verstande dat rekening moet worden gehouden, wat betreft de grofheid van het zand, met de breedte van de voegen (zie volgende sectie).

Voegbreedten in relatie tot grofheid zand

Tufsteenmetselwerk

De voegbreedten variëren van 10 tot 30mm, met een grote range van voegdikten tussen 15 en 20 mm. Er zijn ook stukken metselwerk met zeer uiteenlopende voegdikten.

De proefstukken zijn gemaakt bij een stuk tufsteenmetselwerk met voegdikten van ~20mm, Hierbij is voegzand gebruikt met een max korrelgrootte van 2mm. Dit voegzand doet het goed (verwerkbaarheid, hechting, porositeit). Omdat er ook grotere voegdikten zijn in het tufsteenmetselwerk wordt toch aanbevolen om grover zand bij te mengen. Bijv. 0,5 deel voegzand met max korrel van 2 mm + 0,5 deel metselzand met een max korrel van 5,6mm.

Baksteenmetselwerk.

Hier is de voegbreedte max 15 mm. Geadviseerd wordt voegzand met een max korrel van 2mm zoals in de proefstukken toe te passen.

Voegbreedte en het beeld van het metselwerk

Belangrijk tav de visuele beleving van het metselwerk van de toren is verhouding voegbreedte/steenbreedte. In de proefstukken is het voegwerk doorgezet tot het buitenoppervlak van het tufsteenmetselwerk. Hierdoor springen visueel de voegen er teveel uit.

Bij de uitvoering van het voegwerk moet er op gelet worden dat de voeg 1 a 2 mm terug ligt van het buitenoppervlak van de tufsteen.

Kleur

Van de voegen in de proefvakken hebben we kleur met een RAL kleurenwaaier bepaald. We komen dan uit op licht grijs. Dat is een stuk lichter dan de kleur van de huidige voegen.

Dit houdt in dat als de toren gevoegd is een duidelijk ander beeld naar voren komt dan men gewend is.

Een troost mag zijn dat bij de vorige hervoegebbeurt het zelfde fenomeen zich voordeed: bij wat wegkrabben van de vuillaag komt de kleur RAL 1013 tevoorschijn.

Na enige jaren zal de kleur weer bijtrekken door vervuiling.

Originele kleur RAL 1013: "Perlweisz" bij de oplevering van de vorige hervoegebbeurt

Adviezen

Mortelsamenstellingen voegmortels

Voor het verticale voegwerk van het tufsteenmetselwerk

3 : 0.5 : 0.5 : 10 (Volumedelen)

(**NHL 3.5**) [^] ("donkere cement") ^{*} (hoogovencement) [#] (Zand) ^{**})

[^]) NHL **3.5**: St. Astier

^{*}) CCB / CEM I 42,5 R - SR 3 CE LA BENOR

[#]) HC CEM IIIB

^{**}) Zand: 50% Voegzand grijs 156 (Koolschijn), max korrel 2mm + 50% metselzand max korrel 5,6mm

Voor het verticale voegwerk van het baksteenmetselwerk

3 : 0.5 : 0.5 : 10 (Volumedelen)

(**NHL 3.5**) [^] ("donkere cement") ^{*} (hoogovencement) [#] (Zand) ^{**})

[^]) NHL **3.5**: St. Astier

^{*}) CCB / CEM I 42,5 R - SR 3 CE LA BENOR

[#]) HC CEM IIIB

^{**}) Zand: Voegzand grijs 156 (Koolschijn), max korrel 2mm

Voor afzaten (iets sterkere samenstelling met **NHL5**)

2) Samenstelling van de voegmortel:

3 : 0.5 : 0.5 : 10 (Volumedelen)

(**NHL 5**) [^] ("donkere cement") ^{*} (hoogovencement) [#] (Zand) ^{**})

[^]) NHL **5**: St. Astier

^{*}) CCB / CEM I 42,5 R - SR 3 CE LA BENOR

[#]) HC CEM IIIB

^{**}) Zand: Voegzand grijs 156 (Koolschijn)

Gemeente Katwijk
Afd. Beheer en Vastgoed
Overrijn 8
2223 EP KATWIJK

NOTITIE

Inspectie van de Toren Grote Kerk te Rijnburg vanaf de steiger (09aug21)

Aanwezig: (adviseur) en (aannemer)

De inspectie heeft plaatsgevonden vanaf de stijger, waardoor het mogelijk werd in detail de situatie op te nemen: de toegepaste tufsteen van blok naar blok te keuren, de invloed van het weer op de verschillende gevels te analyseren, de schade als gevolg van de lekkage op de onderliggende tufsteen te onderzoeken etc.

Drie zaken vragen als gevolg van deze inspectie de aandacht:

- **Schade aan tufsteen**

Er is een schade geconstateerd (vooral voorkomend op de noord- en oostgevel) aan de tufsteen, die bij de inspectie vanuit de hoogwerker niet kon worden vastgesteld. Het gaat om tufsteenbokken, waarvan het oppervlak er prima uitziet, maar 0,5-1 cm onder het oppervlak aangetast is, waarschijnlijk door zoutkristallisatie (subflorescence).

Deze constatering heeft als gevolg dat er voor het herstel van tufsteen meerwerk is te verwachten. De hoeveelheid meerwerk kan beoordeeld worden nadat de oude voegen verwijderd zijn en na overleg met de tufsteenleverancier: eind augustus 21

- **Voegwerk niveau uurwerk**

Een belangrijk deel van het voegwerk in de gemetselde achthoek op het niveau van het uurwerk is nog in zeer goede staat. Dit gedeelte behoeft geen hervoegbeurt. Nadere inspectie leidde tot de conclusie dat in 3,5 travee van het metselwerk (op zuid-west, west en noord-west) de kwaliteit van het voegwerk onvoldoende is en vervangen dient te worden.

Op het totaal van het voegwerk leidt dit tot een geringe hoeveelheid minderwerk.

- **Goot afvoer regenwater niveau uurwerk**

Dit is het moment (nu de steiger er staat) om de voorziene regenafvoer op het niveau van het uurwerk aan te brengen. Deze voorziening is essentieel om vochtschade als gevolg van druiptwater op noord- en oostgevel in de toekomst te vermijden.

Den Haag, 10aug21